

تأکید امام هادی(ع) بر مرجعیت قرآن کریم در پاسخ به شبهات کلامی و مسئله جبر

در کتاب تحف العقول نامه‌ای از امام هادی(ع) ثبت شده که به شبهات کلامی و مسئله جبر پاسخ می‌دهند؛ ایشان در این نامه بر مرجعیت قرآن تأکید می‌فرمایند و به عنوان نمونه، حدیث ثقلین را با قرآن مقایسه کرده و آیات مؤید آن را ذکر می‌فرمایند و سپس به دو موضوع جبر و تفویض پرداخته و با توجه به آیات قرآن بر نادرستی آنها تأکید می‌کنند.

در کتاب تحف العقول نامه‌ای از امام هادی(ع) ثبت شده که به شبهات کلامی و مسئله جبر پاسخ می‌دهند؛ ایشان در این نامه بر مرجعیت قرآن تأکید می‌فرمایند و به عنوان نمونه، حدیث ثقلین را با قرآن مقایسه کرده و آیات مؤید آن را ذکر می‌فرمایند و سپس به دو موضوع جبر و تفویض پرداخته و با توجه به آیات قرآن بر نادرستی آنها تأکید می‌کنند.

مصطفی صادقی، مدیر گروه تاریخ تشیع پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت(ع)، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) اظهار کرد: امام هادی(ع) که لقب دیگرش «#نقی» به معنای پاک و پاکیزه است، در کتاب‌ها و روایات، بیشتر با عنوان ابوالحسن عسکری شهرت دارد؛ همانند فرزندش امام حسن(ع) که به ابومحمد عسکری نام‌بردار است.

وی افزود: می‌دانیم که عرب از کنیه بیشتر استفاده می‌کند و نیز می‌دانیم که این دو امام به خاطر زندگی در سامرا که آن زمان پایتخت و همچنین مرکز نظامی و حضور لشکریان بود، به عسکری شهرت یافته‌اند. البته افراد دیگری هم به عسکری شهرت دارند که مقصود از آن لشکرگاه، سامرا نیست؛ بلکه منطقه‌ای به نام عسکر است.

مدیر گروه تاریخ تشیع پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت(ع) ادامه داد: از همین رو می‌توان گفت که لقب عسکری بیشتر مربوط به این دو بزرگوار است و به غالب افرادی که عسکری گفته می‌شود، به جاهای دیگری منسوبند.

وی درباره زندگی امام هادی(ع) و اوضاع سیاسی و فرهنگی زمانه ایشان گفت: امام هادی(ع) به سال 212 هجری در مدینه متولد شد و در سال 254 در سامرا به شهادت رسید. برخی شهادت آن حضرت را در روز سوم ماه رجب دانسته‌اند.

صادقی افزود: دوران زندگانی آن امام عزیز بیشتر مصادف با خلافت متوکل بود که جزء افراد سرسخت خاندان بنی‌عباس نسبت به علویان بود، چون تابع فکر حدیثی اشعری بود که جمودشان زبانزد و دوری آنان از مکتب اهل بیت(ع) مشهور است؛ از همین روست که در این دوره، عده‌ای از شیعیان تبعید شدند، کربلا تخریب شد و امامان تحت نظر قرار گرفتند.

مدیر گروه تاریخ تشیع پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت(ع) در بخش دیگری از سخنان خود به فعالیت‌های غلاة در این دوره اشاره و تصریح کرد: از سوی دیگر فعالیت غالیان و تندروهای شیعه که ائمه(ع) را از جنبه بشری و اسوه بودن خارج کرده، جنبه خدایی و فرابشری می‌دادند، زیاد بود.

این محقق و پژوهشگر ادامه داد: این گروه منحرف، به بهانه دوستی ائمه(ع)، پا را از حدود شرعی فراتر نهاده و دین را با نظر خود تفسیر و تأویل می‌کردند. امام علی‌النقی(ع) به صراحت برخی از آنان را لعن فرمود و پیروان واقعی‌اش را از همراهی و تأثیرپذیری از آنان برحذر داشت.

وی با بیان این که از مهم‌ترین ویژگی‌های امامان شیعه، جنبه‌های اخلاقی و رفتار آنان با اقشار مختلف است که اسوه و الگویی برای پیروان آنان است، افزود: از جمله فضائل اخلاقی مشهور امام هادی(ع) عفو و گذشت ایشان بوده است؛ برای نمونه هنگامی که «#بریحه» یکی از عاملان متوکل بر مدینه به او نامه نوشت و از امام هادی(ع) بدگویی کرد، متوکل به بهانه دیدار، آن حضرت را به پایتخت آن زمان یعنی سامرا، خواست.

صادقی عنوان کرد: بریحه امام(ع) را تهدید کرد که به خاطر این کارش از او نزد متوکل شکایت نکنند. امام(ع) فرمود: من به خلق خدا حرفی نمی‌زنم و به خدا شکوه خواهم برد؛ بریحه به پای امام(ع) افتاد و عذرخواهی کرد. با آنکه جرم بزرگی مرتکب شده و باعث تبعید امام(ع) و دوری ایشان از خانواده و دوستانش شده بود، امام(ع) به راحتی از او درگذشت.

وی با بیان این که دوستدار شیعه باید به گونه‌ای رفتار کند که به فرموده امام صادق(ع) چون به آنان انتساب دارد، «#آبروی اهل بیت(ع)» باشد، اضافه کرد: اگر شیوه زندگی و اخلاق و رفتار ائمه(ع) را به خوبی بشناسیم و همانند آن عمل کنیم، مخالفان شیعه هم بهانه‌ای برای دشمنی با مذهب اهل بیت(ع) نخواهند داشت؛ زیرا هیچ شخصی از هیچ فرقه‌ای با ائمه(ع) مخالفت واقعی ندارد.

مدیر گروه تاریخ تشیع پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت(ع) تصریح کرد: حتی دشمنان آنان به خاطر دنیای خود با آن بزرگواران دشمنی می‌کردند و با این‌حال نیک می‌دانستند که آنان بهترین و کامل‌ترین انسان‌ها هستند.

وی در تشریح این مطلب گفت: «#171;فضل بن روزبهان خنجی» از عالمان اهل سنت که از مخالفان سرسخت شیعه است و با تشکیل دولت صفوی از ایران می‌گریزد، کتابی درباره دوازده امام دارد که وقتی به شرح حال امام هادی(ع) می‌رسد، می‌نویسد: «#171;روایت کرده‌اند که آن حضرت(ع) نسبت به محتاجان در غایت عطوفت و مهربانی بود و هر کس را بدان حضرت حاجتی و مقصدی بود، آن حضرت با او به طریق ملاطفه و ترحم زندگانی کردی؛ گویا همچو آب زلال تشنگی، جگرهای تشنه را به زلال مرحمت و افضال ساکن می‌گردانید و این در هر زمان از اخلاق ائمه هدی(ع) بوده است».

وی ادامه داد: در کتاب تحف‌العقول که از هر یک از امامان، کلمات و مواعظی را بیان کرده، نامه‌ای از امام هادی(ع) ثبت شده است که به شبهات کلامی و مسئله جبر پاسخ می‌دهد. امام هادی(ع) در این نامه با تأکید بر مرجعیت قرآن می‌فرماید: اخبار و روایاتی که به ما رسیده است از دو حال خارج نیست، یا حق است و باید پیروی شود، یا باطل است و باید اجتناب شود.

صادقی با اشاره به ادامه سخنان امام هادی(ع) در نامه منسوب به ایشان در تحف‌العقول گفت: اما آنچه شك و تردیدی در آن نیست، قرآن است و همه فرقه‌ها بر آن اتفاق نظر دارند. پس اگر قرآن به درستی روایتی گواه بود، هر چند برخی از مسلمانان نپذیرند، باید به آن اقرار کرد؛ سپس امام(ع) به عنوان نمونه، حدیث ثقلین را با قرآن مقایسه می‌کند و آیات مؤید آن را ذکر می‌فرماید.

وی افزود: امام(ع) در ادامه به دو موضوع جبر و تفویض پرداخته و با توجه به آیات قرآن بر نادرستی آنها تأکید می‌کند. این مطلب در سیره همه ائمه معصومین(ع) وجود دارد که قرآن را به عنوان مرجعی قطعی برای روایات خود قرار می‌دادند؛ بنابراین آنچه نقل شود و با قرآن موافق نباشد، پذیرفتنی نیست؛ هر چند به ائمه معصومین(ع) نسبت داده شود.